

Dan solnca.

Ivan Dornik.

Vsak teden enkrat posije solnce na naše široko dvorišče, ograjeno s tronadstropnimi, mrzlimi hišami. Ljudje, ki stanujejo v njih, so si blizu skupaj, pa čisto tuji drug drugemu: drug drugega se boje, prezirajo se, in če se dva, ki obenem stopita k oknu, da pogledata na dvorišče, ujameta s pogledi, tedaj si molče vržeta v obraz psovko: zija!o!

Ptički pridejo vsak dan, posedejo po drevju, ki sili z dvorišča k nebu, zapoje in zažvrgole: pa kdo se briga zanje!

Zjutraj laja pes, ki ga umiva in češe dekla na balkonu.

Otročjega smeha ne slišim nikoli; nikoli mladega, drobnega glasu in čebljanja.

Dopoldne se od hiše do hiše po celem dvorišču razlega pokanje po preprogah. Vedno enaki udarci te bijejo po glavi, ki se sklanjaš in mučiš nad dolgočasno knjigo, si tiščiš ušesa, da bi ne slišal, pa slišiš le še razločnejše.

Proti poludnevu zadiši v mojo sobo iz kuhinj od vseh hiš; takrat me prešine čudno poželenje po jedi.

Včasih se prikažejo pri oknih, vratih, na balkonih čudnostari obrazi: odurni, neprijazni, razjedeni od lepotičij in podobnih stvari, blede in izpiti, pa po življenju hrepeneči. Takrat se zavem, kako smo okrog in okrog obdani s starostjo, z gnijočim življenjem, s trohnobo — jaz in kuharice in hišne, mlada, rdeča, zdrava dekleta, ki urno delajo in hite sem in tja po hodnikih, kuhinjah, balkonih — in molče ter nimajo časa, da bi pogledale na dvorišče, kjer zeleni.

Dan na dan isto lajanje psa, dan na dan isto pokanje po preprogah, dan na dan isti duh iz kuhinj, isto molčanje mladega hrepenenja med to mrzlo ograjo starajočih se in gnijočih starih gospe, gospodičen in gospodov.

Le na večer, ko je že vse tiho in se samo čez strehe sem sliši ropotanje tramvaja z ulice, se zbudi pritajen klic: »Mici!«

S sosednjega balkona ravnotako pritajen odziv in nato tiho, tiho šepetanje, ki traja cele ure, da se mlada usta izgovore.

Včasi se na noč predrami pesem, tiho začeta, tiho peta, ki tako zahrepeni v zelenje. Pogledam: na balkonu sloni hišna, oprta na belo roko in strmi v nebo.

Solnce se ogiblje takih dvorišč. Visoko se vzpne čez nebo, se prepelje mimo in ne vrže

zlatega nasmeha v pozdrav, ne poljubi obledelega čela, ne otare prahu z ovenelega obraza.

Četudi zelene drevesa na dvorišču — eno že cveče — vendar se zdi, da je pomlad daleč, daleč od nas.

Daleč, daleč je zelenje. Zunaj se dramijo gozdi, polja, zunaj cveto drevesa — in ptički pojo tam.

Prsi hlastajo po vonju zelenja in pomladi, pa le duh po trohnobi buta v pljuča —

Enkrat na teden pa posije solnce tudi na naše dvorišče. Takrat se vse zasmee, kar je mladega: vse, kar bi rado življenja in veselja, pa je siloma priklenjeno in obsojeno na skrito hrepenenje.

Vsak petek opoldne pride hrom berač s harmonikami na naše dvorišče.

Sredi dvorišča sede in zagode. Oh, takrat pohitimo k oknu, na balkone in se vsi hkrati zasmejemo: jaz, kuharice in hišne, ta mlada dekleta. Kri nam zapolje po žilah, noge se same privzdignejo.

Pogledaš v sosednjo kuhinjo: za vrati pleše kuharica in je vsa rdeča v obraz. Tam na levi na balkonu se ziblje hišna, dviguje glavo kvišku, odpira usta in maha z rokami.

Groši dežujejo na berača. Kaj nam zanje! Solnce se pelje nad nami, mi hočemo njegovega zlatega objema! Hočemo veselja, veselja, veselja!

Ti hromi berač, ti si kralj, ki nam siplješ milosti! Bog te blagoslovi! Na, še ta groš! Zadnji je. Še eno polko! Hočemo veselja!

Kvišku hočemo kakor drevesa na dvorišču! Zidovje nas stiska, ki smo mladi, in gnila starost, z grehi obtežena, nas duši, nam zapira usta, nam sedi na prsih.

Oh, odprite verige z naših prs, da hlastnejo za solncem, za pomladjo! Nočemo gnilobe, ne starosti, ne greha!

Naša telesa so napeta in se bočijo kakor lok.

Ti zlato solnce! Ustavi se pri nas, ki se pelješ mimo. Ta stara, gnila ograja, ki nas obdaja, bo razpadla; prsi bodo hlastnile po zraku in svobodi, po pomladi in zelenju.

Čisti bomo poleteli kvišku k tebi, v tvoj zlati objem! Obrisalo boš prah in greh z naših mladih teles, da se bo zasmejala na njih rdeča mladost! —

Ti rdeča mladost, zasmey se! Vstani, dvigni pest!

Zunaj je pomlad, vstani in dvigni pest!

Iz gozdov diši in s travnikov, vstani in vzravnaj prsi!

Solnce se pelje nad nami!